

PISA 4U

Επίδραση παραγόντων
σχετικών με τη σχολική
τάξη, τις διδακτικές
πρακτικές και την
οργάνωση της διδασκαλίας
στην Ελλάδα στην
κατανόηση κειμένου με
βάση τα δεδομένα PISA
2018

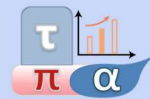
Πανεπιστήμιο
Ιωαννίνων

Εργαστήριο
Διδακτικής
& Σχολικής
Παιδαγωγικής
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εθνικό
Πρόγραμμα
Ανάπτυξης
2021-2025

Τομεακό
Πρόγραμμα
Ανάπτυξης
2021 - 2025

Η εκπόνηση του παραδοτέου εντάσσεται στο Έργο «Δημιουργία Ερευνητικών Υποδομών, Επεξεργασία Ερευνητικού Υλικού και Επικοινωνία Αποτελεσμάτων Διεθνών Εκπαιδευτικών Ερευνών» με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αναστάσιο Εμβλωτή. Χρηματοδοτήθηκε βάσει της Προγραμματικής Σύμβασης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.

Επιστημονικός Υπεύθυνος:

Αναστάσιος Εμβαλωτής, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Διευθυντής Εργαστηρίου Διδακτικής & Σχολικής Παιδαγωγικής

Επιστημονικοί Συνεργάτες:

Γεώργιος Χιονάς, Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Το υλικό PISA4U διατίθεται με άδεια 'Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0'. [ελεύθερη χρήση, αναπαραγωγή, αναδιανομή, παρουσίαση και αξιοποίηση, με την προϋπόθεση να μην υπάρχει πρόθεση εμπορικής εκμετάλλευσης. Απαιτείται αναφορά του δημιουργού ή του δικαιούχου της άδειας. Οποιοδήποτε παράγωγο έργο μπορεί να διανεμηθεί μόνο με την ίδια ή παρόμοια άδεια] <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	3
Λίστα Πινάκων	3
Εισαγωγή	4
Μεθοδολογία	5
Συμμετέχοντες/ουσες	5
Μεταβλητές Μελέτης.....	5
Ερευνητικός Σχεδιασμός.....	7
Λογισμικό Ανάλυσης και Διαχείριση Δεδομένων	7
Αποτελέσματα	7
Βιβλιογραφία	8

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1. Ανεξάρτητες μεταβλητές έρευνας	6
Πίνακας 2. Αποτελέσματα παλινδρόμησης	7

Επίδραση παραγόντων σχετικών με τη σχολική τάξη, τις διδακτικές πρακτικές και την οργάνωση της διδασκαλίας στην Ελλάδα στην κατανόηση κειμένου με βάση τα δεδομένα PISA 2018

Εισαγωγή

Θεωρητικό Πλαίσιο και Ερευνητικοί Στόχοι

Η κατανόηση κειμένου αποτελεί θεμελιώδη δεξιότητα για τη μαθησιακή και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών/τριών, καθώς συνδέεται στενά με την ικανότητα πρόσβασης στη γνώση, την κριτική επεξεργασία πληροφοριών και την ενεργή συμμετοχή στον δημόσιο βίο (OECD, 2019). Στο πλαίσιο αυτό, το Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (Programme for International Student Assessment – PISA) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ, Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) προσφέρει πολύτιμα δεδομένα για την κατανόηση των παραγόντων που διαμορφώνουν την κατανόηση κειμένου σε διεθνές επίπεδο (OECD, 2021).

Στη διεθνή βιβλιογραφία, έχει τονιστεί η σημασία μεταβλητών που αφορούν την τάξη και τη διδασκαλία, όπως το πειθαρχικό κλίμα, το μέγεθος της τάξης και η υποστήριξη που προσφέρουν οι εκπαιδευτικοί. Ο δείκτης αρνητικών συμπεριφορών μαθητών/τριών που επηρεάζουν τη μάθηση (STUBEHA) έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών μελετών, οι οποίες υπογραμμίζουν ότι ένα περιβάλλον με σαφείς κανόνες και θετικό μαθησιακό κλίμα συνδέεται με υψηλότερα επίπεδα αναγνωστικής επίδοσης (Agasisti et al., 2021; Kiliç & Özdemir, 2023). Αντίστοιχα, το μέγεθος της τάξης (CLSIZ) έχει μελετηθεί σε διακρατικές αναλύσεις ως ένας δομικός παράγοντας που επηρεάζει έμμεσα την κατανόηση κειμένου, μέσα από τις ευκαιρίες αλληλεπίδρασης και εξατομικευμένης υποστήριξης που προσφέρει (Agasisti et al., 2021; Altun & Kalkan, 2019). Παράλληλα, η υποστήριξη διδασκαλίας (TEACHSUP) αναδεικνύεται στη βιβλιογραφία ως κρίσιμη διάσταση, με έρευνες να δείχνουν ότι η υποστηρικτική και προσαρμοστική διδασκαλία συνδέεται θετικά με τις αναγνωστικές επιδόσεις (Ho & Gan, 2023).

Η ύπαρξη αυτών των ερευνών καταδεικνύει ότι η κατανόηση κειμένου δεν διαμορφώνεται σε κενό, αλλά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις συνθήκες της σχολικής τάξης και την ποιότητα της διδασκαλίας. Η διερεύνηση των παραγόντων αυτών είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών πολιτικών που στοχεύουν στην ενίσχυση της αναγνωστικής ανάπτυξης όλων των μαθητών/τριών.

Στο πλαίσιο αυτής της διερευνητικής προσέγγισης, η παρούσα μελέτη αναλύει τα δεδομένα του εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδας, αξιοποιώντας τις απαντήσεις των μαθητών/τριών στην αξιολόγηση PISA 2018.

Μεθοδολογία

Συμμετέχοντες/ουσες

Για την παρούσα ανάλυση αξιοποιήθηκαν δεδομένα από το PISA 2018 για την Ελλάδα. Το αρχικό δείγμα περιλάμβανε 6.403 μαθητές/τριες από την Ελλάδα (σταθμισμένο: 93.649). Μετά τον καθαρισμό των δεδομένων, το δείγμα που εισήχθη στις αναλύσεις μειώθηκε σε 6.195 μαθητές/τριες για την Ελλάδα (96,7% του αρχικού· σταθμισμένο: 92.119)

Μεταβλητές Μελέτης

Εξαρτημένη Μεταβλητή

Η εξαρτημένη μεταβλητή της παρούσας έρευνας ήταν η επίδοση στην κατανόηση κειμένου (PV_Read), όπως αποτυπώνεται στο PISA 2018. Σημειώνεται ότι η Γλώσσα ήταν το αντικείμενο εστίασης στην έρευνα PISA 2018. Η επίδοση υπολογίστηκε βάσει της Θεωρίας Απόκρισης Στοιχείου (Item Response Theory – IRT) και εκφράστηκε μέσω πιθανοφανών τιμών (plausible values).

Ανεξάρτητες Μεταβλητές

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές της παρούσας έρευνας αντιπροσωπεύουν βασικές διαστάσεις του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, οι οποίες, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, επηρεάζουν ουσιαστικά τη μαθησιακή διαδικασία και τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα στην κατανόηση κειμένου.

Συγκεκριμένα, συμπεριλήφθηκαν μεταβλητές που αφορούν το κλίμα σχολείου και τάξης, με έμφαση στους παράγοντες που αφορούν μαθητές/τριες και επηρεάζουν το σχολικό κλίμα (STUBEHA). Επιπλέον, εξετάστηκε το χαρακτηριστικό του μεγέθους τάξης (CLSIZE), που αποτυπώνει τον αριθμό μαθητών/τριών στις τάξεις όπου διδάσκεται η γλώσσα του τεστ.

Τέλος, συμπεριλήφθηκε η μεταβλητή που αφορά τις διδακτικές πρακτικές και ειδικότερα την υποστήριξη εκπαιδευτικού στη Γλώσσα (TEACHSUP), η οποία αποτυπώνει τον βαθμό στον οποίο οι μαθητές/τριες αντιλαμβάνονται τον/την εκπαιδευτικό ως υποστηρικτικό/ή στη μαθησιακή τους πορεία. Οι παραπάνω ανεξάρτητες μεταβλητές της έρευνας παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Ανεξάρτητες μεταβλητές έρευνας

Θεματική Ενότητα	Κωδική Ονομασία	Τύπος	Περιγραφή	Ερμηνευτικά Σχόλια
Συμπεριφορές που επηρεάζουν τη μάθηση	STUBEHA	Συνεχής (WLE) ¹	Δείκτης αρνητικών συμπεριφορών μαθητών/τριών που επηρεάζουν τη μάθηση	Αφορά τον βαθμό στον οποίο η μάθηση παρεμποδίζεται από συμπεριφορές μαθητών/τριών. Περιλαμβάνει 6 προτάσεις με απαντήσεις σε κλίμακα 4 σημείων (“Καθόλου”, “Πολύ λίγο”, “Ως ένα βαθμό”, “Πολύ”). Ενδεικτικές ερωτήσεις: “Απουσίες μαθητών/τριών” (SC061Q01TA), “Καθυστερήσεις στην προσέλευση στο σχολείο” (SC061Q02TA), “Χρήση αλκοόλ ή παράνομων ουσιών” (SC061Q03TA), “Έκφοβισμός μεταξύ μαθητών/τριών” (SC061Q04TA), “Βανδαλισμοί ή φθορές σε περιουσία” (SC061Q05TA), “Άλλες διαταρακτικές συμπεριφορές” (SC061Q11TA). Υψηλότερες τιμές υποδηλώνουν μεγαλύτερη παρεμπόδιση της μαθησιακής διαδικασίας (SC061). ³
Διδακτικές πρακτικές	TEACHSUP	Συνεχής (WLE) ¹	Υποστήριξη εκπαιδευτικού στο μάθημα της Γλώσσας	Αφορά την υποστηρικτική στάση του/της εκπαιδευτικού στα μαθήματα της γλώσσας του τεστ (π.χ. Νέα Ελληνική Γλώσσα/Λογοτεχνία). Περιλαμβάνει 4 προτάσεις με απαντήσεις σε κλίμακα 4 σημείων (“Σε κάθε μάθημα”, “Στα περισσότερα μαθήματα”, “Σε μερικά μαθήματα”, “Ποτέ ή σχεδόν ποτέ”). Οι προτάσεις είναι: (α) «Ο/η καθηγητής/τρια δείχνει ενδιαφέρον για την πρόοδο κάθε μαθητή/τριας χωριστά» (ST100Q01TA), (β) «Ο/η καθηγητής/τρια δίνει επιπλέον βοήθεια, όταν οι μαθητές/τριες τη χρειάζονται» (ST100Q02TA), (γ) «Ο/η καθηγητής/τρια βοηθάει τους μαθητές/τριες να μάθουν» (ST100Q03TA), (δ) «Ο/η καθηγητής/τρια συνεχίζει τη διδασκαλία έως ότου οι μαθητές/τριες κατανοήσουν το μάθημα» (ST100Q04TA). Οι απαντήσεις ανακωδικοποιήθηκαν ώστε υψηλότερες τιμές να υποδηλώνουν μεγαλύτερη αντιληπτή υποστήριξη (ST100). ⁴
Μέγεθος τάξης	CLSIZE	Συνεχής (αριθμητική) ²	Μέσο μέγεθος τάξης στην κύρια γλώσσα διδασκαλίας	Ο δείκτης προκύπτει από την ερώτηση SC003 του ερωτηματολογίου διευθυντή/ριας. Η αρχική ερώτηση περιλάμβανε 9 κατηγορίες (“15 μαθητές ή λιγότεροι” έως “Περισσότεροι από 50 μαθητές”). Οι κατηγορίες μετατράπηκαν σε αριθμητικές τιμές βάσει των μέσων όρων τους, με εύρος 13–53 μαθητές/τριες. Υψηλότερες τιμές αντιστοιχούν σε μεγαλύτερο μέγεθος τάξης (SC003). ³

Σημειώσεις. ¹ WLE (Weighted Likelihood Estimates): Τυποποιημένες μεταβλητές με M.O = 0 και T.A = 1. ² Πρόκειται για συνεχείς αριθμητικές μεταβλητές. ³ Συμπληρώνεται από διευθυντές/τριες σχολείων. ⁴ Συμπληρώνεται από μαθητές/τριες

Ερευνητικός Σχεδιασμός

Η παρούσα έκθεση υιοθέτησε ποσοτική προσέγγιση, αξιοποιώντας δευτερογενή ανάλυση δεδομένων από το διεθνές πρόγραμμα αξιολόγησης PISA 2018. Για την ανάλυση εφαρμόστηκε η πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση με ταυτόχρονη εισαγωγή όλων των ανεξάρτητων μεταβλητών (enter method), προκειμένου να εκτιμηθεί η συνολική συνεισφορά των ανεξάρτητων μεταβλητών στην ερμηνεία της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής (επίδοσης στην κατανόηση κειμένου). Παράλληλα μέσω αυτής της προσέγγισης έγινε αποτίμηση της σχετικής σημαντικότητας κάθε παράγοντα στη συνολική ερμηνεία της κατανόησης κειμένου των μαθητών/τριών στην Ελλάδα.

Λογισμικό Ανάλυσης και Διαχείριση Δεδομένων

Οι στατιστικές αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν χρησιμοποιώντας το λογισμικό IBM SPSS Statistics (έκδοση 29.0) και το IDB Analyzer (έκδοση 5.0.41). Το IDB Analyzer χρησιμοποιήθηκε για την κατάλληλη διαχείριση των πιθανοφανών τιμών (plausible values) και των σταθμίσεων δειγματοληψίας του PISA, ενώ το SPSS για τις αναλύσεις παλινδρόμησης. Εφαρμόστηκε η μέθοδος listwise deletion ως μέθοδος χειρισμού των ελλειπουσών τιμών, οδηγώντας στον αποκλεισμό περιπτώσεων με ελλιπή τιμή σε οποιαδήποτε από τις μεταβλητές που συμπεριλήφθηκαν στα μοντέλα.

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης παλινδρόμησης παρουσιάζονται στον Πίνακα 2, ο οποίος περιλαμβάνει τους μη τυποποιημένους συντελεστές παλινδρόμησης (B), τα τυπικά σφάλματα (SE), τις τιμές t-test, τους τυποποιημένους συντελεστές (Beta), καθώς και τους δείκτες στατιστικής σημαντικότητας για κάθε μεταβλητή.

Πίνακας 2. Αποτελέσματα παλινδρόμησης

Μεταβλητή	B	SE	t	Beta
Σταθερός όρος	394.93***	22.09	17.88	–
STUBEHA	–9.26**	2.98	–3.11	–0.11
TEACHSUP	1.35	1.59	0.85	0.01
CLSIZE	2.77**	0.93	2.99	0.12
R ²	0.03			

Σημείωση. *p < .05. **p < .01. ***p < .001.

Αναφορικά με την Ελλάδα, το μοντέλο εξήγησε το 3% της μεταβλητότητας στην επίδοση στην κατανόηση κειμένου ($R^2 = 0.03$). Ο σταθερός όρος ήταν 394.93 μονάδες ($p < 0.001$), που αντιπροσωπεύει τη βασική επίδοση όταν οι ανεξάρτητες μεταβλητές βρίσκονται στο σημείο αναφοράς τους (δηλαδή 0 για τις WLE μεταβλητές και θεωρητικά 0 για το μέγεθος τάξης). Ο δείκτης συμπεριφορών μαθητών/τριών που παρεμποδίζουν τη μάθηση (STUBEHA) παρουσίασε αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση ($\beta = -0.11$, $p < 0.01$), δείχνοντας ότι η ύπαρξη διαταραχών στην τάξη μειώνει την επίδοση στην κατανόηση κειμένου. Η υποστήριξη εκπαιδευτικών (TEACHSUP) δεν εμφάνισε στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($\beta = 0.01$, $p > 0.05$). Το μέγεθος τάξης (CLSIZE) είχε θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση ($\beta = 0.12$, $p < 0.01$), γεγονός που βρίσκεται σε αντίθεση με τη συνήθη παιδαγωγική παραδοχή και τη διεθνή βιβλιογραφία, όπου συχνά μικρότερες τάξεις συνδέονται με υψηλότερες επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου.

Βιβλιογραφία

Agasisti, T., Avvisati, F., Borgonovi, F., & others. (2021). What school factors are associated with the success of socio-economically disadvantaged students? An empirical investigation using PISA data. *Social Indicators Research*, 157(3), 749–781. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02668-w>

Altun, A., & Kalkan, Ö. K. (2019). Cross-national study on students and school factors affecting science literacy. *Educational Studies*, 47(4), 403–421. <https://doi.org/10.1080/03055698.2019.1702511>

Ho, S. K., & Gan, Z. (2023). Instructional practices and students' reading performance: A comparative study of 10 top performing regions in PISA 2018. *Language Testing in Asia*, 13(1), 48. <https://doi.org/10.1186/s40468-023-00261-1>

Kılınc, A. Ç., & Özdemir, N. (2022). Does distributed leadership matter for student achievement? Evidence from a centralised education system. *Educational Studies*, 51(1), 1–21. <https://doi.org/10.1080/03055698.2022.2117543>

OECD. (2019). *PISA 2018 assessment and analytical framework*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b25efab8-en>

OECD. (2021). *21st-century readers: Developing literacy skills in a digital world*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a83d84cb-en>

PISA 4U

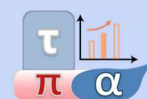
Πανεπιστήμιο
Ιωαννίνων

Εργαστήριο
Διδακτικής
& Σχολικής
Παιδαγωγικής
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εθνικό
Πρόγραμμα
Ανάπτυξης
2021-2025

Τομεακό
Πρόγραμμα
Ανάπτυξης
2021 - 2025

Η εκπόνηση του παραδοτέου εντάσσεται στο Έργο «Δημιουργία Ερευνητικών Υποδομών, Επεξεργασία Ερευνητικού Υλικού και Επικοινωνία Αποτελεσμάτων Διεθνών Εκπαιδευτικών Ερευνών» με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αναστάσιο Εμβαλωτή. Χρηματοδοτήθηκε βάσει της Προγραμματικής Σύμβασης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.